

Jesu¹. Tradidit et alios, ut discerent non blasphemare². Legunt scripturas apocryphas Manichæi, a nescio quibus sutoribus fabularum sub Apostolorum nomine scriptas: quæ suorum scriptorum temporibus in auctoritatem sanctæ Ecclesiæ recipi mererentur, si sancti et docti homines, qui tunc in hac vita erant et examinare talia poterant, et eos vera locutos esse cognoscerent. Ibi tamen legunt apostolum Thomam, cum esset in quodam nuptiarum convivio peregrinus et prorsus incognitus, a quodam ministro palma percussus, imprecatum fuisse homini continuam sævamque vindictam. Nam cum egressus fuisset ad fontem, unde aquam convivantibus ministraret, eum leo irruens interemit, manumque ejus, qua caput Apostoli levi ictu percusserat, a corpore avulsam, secundum verbum ejusdem Apostoli id optantis atque imprecantis, canis intulit mensis, in quibus ipse discumbebat Apostolus. Quid hoc videri crudelius potest? Verum quia ibi, nisi tamen fallor, hoc etiam scriptum est, quod ei veniam in sæculo futuro petiverit, facta est compensatio beneficii majoris: ut et Apostolus quam charus Deo esset, per hunc timorem commendaretur ignotis, et illi post hanc vitam quandoque finiendam in æternum consuleretur. Utrum illa vera sit aut conficta narratio, nihil mea nunc interest. Certe enim Manichæi, a quibus ille scripturæ, quas Canon ecclesiasticus respuit, tanquam veræ atque sinceræ acceptantur, saltem hinc coguntur fateri, virtutem illam patientiæ, quam docet Dominus, dicens: « Si quis te percusserit in maxillam tuam dexteram, præbe illi et sinistram³, » posse esse in præparatione cordis, etiam si non exhibeatur gestu corporis, et expressione verborum: quandoquidem Apostolus palma percussus, potius Deum rogavit, ut injurioso homini in futuro sæculo parceretur,

¹ 1 Cor. v, 5. — ² 1 Tim. I, 20. — ³ Matth. v, 39.

in præsentem autem illa injuria non inulta relinqueretur, quam vel præbuit ferienti alteram partem, aut ut iterum feriret admonuit. Tenebat certe interius dilectionis affectum, et exterius requirebat correctionis exemplum. Sive hoc verum sit, sive confictum, cur nolunt credere tali animo famulum Dei Moysen idoli fabricatores et adoratores gladio prostravisse; cum et in ejus verbis satis appareat, ita hujusmodi peccato eum veniam deprecatum, ut nisi impetraret, deleri se vellet de libro Dei? Et quid simile, ignotus homo palma percussus, et Deus ex Ægypti servitute liberans per divisum mare trajiciens, fluctibus persequentes inimicos operiens, idolo sibi prælato derelictus atque contemptus? Si autem poenas ipsas comparemus, quid simile ferro interimi, et a feris trucidari atque laniari? quandoquidem judices publicis legibus servientes, majoris criminis reos bestiis subrigi, quam gladio percuti jubent.

LXXX. Restat in maledicis et sacrilegis reprehensionibus Fausti, quibus nunc respondeo, quod locutus Dominus ad Osee prophetam dixit: « Accipe tibi uxorem fornicariam, et fac filios de fornicaria¹. » In qua Scriptura sic excæcatum est immundum cor eorum, ut nec apertissima verba evangelica intelligant Domini dicentis ad Judæos: « Meretrices et publicani præcedent vos in regno cælorum². » Quid enim adversum clementiæ veritatis, quid inimicum fidei christianæ, si meretrix, relicta fornicatione, in castum conjugium commutetur? Et quid tam incongruum et alienum a fide Prophetæ, quam si non crederet omnia peccata impudicæ dimissa esse in melius commutata? Itaque cum meretricem Propheta fecit uxorem, et ad vitam corrigendam mulieri consultum est, et figuræ sacramentum, de quo mox loquemur, expressum. Sed quis non videat in hoc facto quid potius Manichæorum

¹ Osee, I, 2. — ² Matth. XXI, 31.

offendat errorem? Scilicet, quia solent dare operam meretrices ne gravidæ fiant. Proinde istis fornicaria magis permanens placebat ut deum ipsorum non ligaret, quam unius viri facta uxor ut pareret.

LXXXI. De Salomone autem quid dicam, nisi quia gravius ipsius fidelis et sanctæ Scripturæ testimonio redarguitur, quam petulantibus et nugacibus Fausti conviciis? Illa enim de illo et quid boni prius habuisset, et quid mali faciendo bonum in quo primum fuerat reliquisset, veraciter fideliterque locuta est¹: iste autem oculis clausis, vel potius extinctis, non quo lumine manifestante ducebatur ibat, sed quo malevolentia præcipitante ferebatur irruebat². Hoc ipso enim magis insinuaverunt sancti libri religiosis lectoribus et electoribus suis, quam caste habuerint sancti viri plures uxores; quod Salomon, qui eas non illo modo, sed magis ad libidinem quam ad propaginem habuit, improbatus est et reprehensus his verbis, ut appellaretur amator mulierum³; et inde ad profundum idololatriæ lapsus atque demersus, eadem veritate personam nullius acceptante proderetur.

LXXXII. Nunc ergo jam pertractatis personis omnibus, per quas Faustus putavit Scripturas Veteris Testamenti esse culpandas, redditoque suo cuique sermone congruo, quo vel defensi sunt homines Dei adversus hæreticorum carnaliumque calumnias, vel reprehensis hominibus, tamen Scriptura laudabilis venerabilisque monstrata est: videamus deinceps ex ordine, quo eos homines Faustus accusando commemoravit, quid etiam significant ipsa facta hominum, quid prophetiæ gerant, quæ futura prænuntiant: quod jam fecimus de Abraham et Isaac et Jacob, quorum se Deus ita dici voluit⁴, tanquam solorum esset Deus, qui Deus est universæ creaturæ: non frustra utique

¹ 3 Reg. iii et xi. — ² Eccli. xlvi. — ³ 3 Reg. xi, i. — ⁴ Exod. iii, 15.

tantum eis tribuens honorem, nisi quia noverat in eis, quod solus etiam perfecte summeque nosse poterat, sinceram præcipuamque charitatem: et quia in eis tribus Patribus quodam modo consummavit magnum ac mirabile sacramentum futuri populi sui, quod per liberas genuerunt, non solum in libertatem, sicut per Saram et Rebeccam et Liam et Rachel; verumetiam in servitutem, sicut per eandem Rebeccam natus est Esäu¹, cui dictum est: Eris servus fratris tui: et per ancillas non solum in servitutem, sicut per Agar²; verumetiam in libertatem, sicut per Balam et Zelpham³. Ita enim et in populo Dei et per spirituales liberos nascuntur non solum in laudabilem libertatem, quemadmodum illi quibus dicitur: « Imitatores mei estote, sicut et ego Christi⁴; » verumetiam in damnabilem servitutem, sicut per Philippum Simon⁵: et per carnales servos, nascuntur non solum in damnablem servitutem, qui eos imitantur; verumetiam in laudabilem libertatem, quibus dicitur: « Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite⁶. » Hoc magnum sacramentum quisquis in Dei populo prudenter agnoverit, unitatem Spiritus in vinculo pacis usque in finem quibusdam cohærendo, quosdam tolerando custodit. Fecimus hoc et de Loth, quid ejus laudandum, quid culpandum Scriptura narraverit⁷, quid intelligendum de tota illa re gesta significaverit, demonstrantes.

LXXXIII. Sequitur ut Judæ factum consideremus, quod cum sua nuru concubuit, quid significaverit futurorum. Sed prius præloquendum est, ne quemquam parvæ considerationis offendat, quod de quibusdam malis operibus hominum in Scripturis sanctis, quædam non mala, sed bona futura significantur. Servat enim ubique

¹ Gen. xxv, 23. — ² Id. xvi, 15. — ³ Id. xxx, 4. — ⁴ 1 Cor. iv, 16. — ⁵ Act. viii, 13. — ⁶ Marc. xxiii, 3. — ⁷ Gen. xix, 1.

divina providentia virtutem bonitatis suæ, ut quemadmodum ex adulterorum concubitu formatur et nascitur homo, de hominum opere malo bonum opus Dei, sicut in præcedenti sermone jam diximus¹, de fœcunditate seminum, non de turpitudine vitiorum; ita in Scripturis prophetis, non tantum bona hominum, verumetiam et mala facta narrantibus, quoniam prophetica est ipsa narratio, significetur aliquid de malis operibus hominum etiam futurorum bonorum, non peccantis opere, sed scribentis. Neque enim Judas, cum ad Thamar concupiscentia victus intraret², hanc suæ libidinis intentionem gerebat, ut inde aliquid significaretur, quod ad salutem hominum pertineret: sicut nec Judas ille qui Dominum tradidit, hoc intendit, ut aliquid inde gereretur, quod ad eandem salutem hominum pertineret. Porro si de tam malo opere Judæ illius tam bonum opus Dominus fecit, ut ejusdem suæ passionis sanguine nos redimeret, quid mirum si Propheta ejus, de quo ipse ait: « De me enim » ille scripsit³, » ex malo facto Judæ istius, boni aliquid significavit, ut suo ministerio nos doceret? Ea quippe hominum facta, sancto Spiritu disponente atque inspirante, collegit Propheta narrator, quorum interpositio non vacaret a præsignatione rerum quas intenderat prophetare ad significanda autem aliqua bona, nihil interest, facta illa quibus ea significantur, seu bona, seu mala sint. Quid enim mea interest, cum volo aliquid legendo cognoscere, utrum ex minio reperiam scriptos nigras Æthiopes, et ex atramento candidos Gallos? Verumtamen si, non scripturam, sed picturam talem viderem, sine dubitatione reprehenderem. Ita in factis hominum, quæ ad imitandum vitandumve proponuntur, magni interest bonane an mala sint: quæ autem ad significandum scribun-

¹ Vide supra, cap. 48. — ² Gen. xxxviii, 16. — ³ Deut. xviii, 15 et Joan. v, 46.

tur, sive dicuntur, nihil refert in moribus facientium, quam laudem reprehensionemve mereantur, si modo habent aliquam rei, qua de agitur, necessariam præfigurandi congruentiam. Sicut enim Caiphæ in Evangelio, quantum ad ejus noxium perniciosumque animum pertinebat, quantum denique ad ipsa verba, si in eis voluntatem dicentis attendas, quibus agebat ut justus injuste necaretur, utique mala erant: tamen magnum bonum illo nesciente significabant, quando ait: « Expediit ut unus » moriatur homo, et non tota gens pereat¹: » dictumque de illo est: « Hoc autem a se non dixit, sed cum esset pontifex, prophetavit, quia oportebat Jesum mori pro gente². » Ita factum Judæ secundum illius libidinem malum fuit, sed illo nesciente magnum bonum significavit: a se ipso quippe malum fecit, sed non a se ipso bonum significavit. Hoc autem, quod necessario præloquendum putavi, non ad hoc tantummodo Judæ factum, sed etiam ad cætera valeat, si qua occurrerint mala opera hominum, quibus bonum aliquid a narrante prophetatum est.

LXXXIV. In Thamar ergo nuru Judæ intelligitur plebs regni Judæorum, cui de tribu Juda reges tanquam mariti adhibeantur: merito nomen ejus Amaritudo interpretatur, ipsa enim Domino fellis poculum dedit. Duo autem genera principum qui non recte operabantur in plebe, unum eorum qui oberant, alterum eorum qui nihil proderant, significantur in duobus filiis Judæ: quorum unus erat malignus vel sævus ante Dominum, alter in terram fundebat³, ne semen daret ad fœcundandam Thamar. Nec sunt amplius quam duo genera hominum inutilia generi humano; unum nocentium, alterum præstare nolentium, et si quid boni habent in hac terrena vita perdentium, tanquam in terram fundentium. Et

¹ Joan. xi, 50. — ² Ibid. 51. — ³ Gen. xxxviii, 7.

quoniam in malo prior est qui nocet, quam ille qui non prodest, ideo major dicitur malignus; ille autem sequens, qui fundebat in terram. Nomen quoque majoris, qui vocabatur Her, interpretatur Pellicius, qualibus tunicis induti sunt primi homines in pœnam damnationis suæ dimissi ex paradiso¹, sequentis nomen qui vocabatur Aynan, interpretatur Mœror eorum: quorum, nisi quibus nihil prodest, cum habeat unde prodesse possit atque id perdat in terra? Majus porro malum est ablatae vitæ, quod significat pellicius, quam non adjunctæ quod significat mœror eorum: Deus tamen ambos occidisse dictus est², ubi figuratur regnum talibus hominibus abstulisse. Tertius vero filius Judæ, quod illi mulieri non jungitur, significat tempus ex quo reges plebi Judæorum cœperunt de tribu Juda non fieri: et ideo erat quidem filius Judæ, sed eum maritum Thamar non accipiebat; quia erat eadem tribus Juda, sed jam populo inde nemo regnabat. Unde et nomen ejus, id est, Selom, interpretatur Dimissio ejus. Non pertinent sane ad hanc significationem viri sancti et justi, qui licet illo tempore fuerint, ad Novum tamen pertinent Testamentum, cui prophetando scienter utiles fuerunt, qualis David fuit. Eo sane tempore, quo jam Judæa cœperat reges ex tribu Juda non habere, non est computandus Herodes major in regibus ejus, tanquam maritus Thamar: erat enim alienigena, nec ei sacramento illo mysticæ unctionis tanquam conjugali foedere cohærebat; sed tanquam extraneus dominabatur, quam potestatem a Romanis et a Cæsare acceperat. Sic et ejus filii tetrarchæ, quorum erat unus Herodes patris nomine appellatus, qui cum Pilato in passione Domini concordavit³: isti ergo alienigenæ usque adeo non deputabantur in regno illo mystico Judæorum, ut ipsi Judæi

¹ 1 Gen. III, 21. — ² Id. XXXVIII, 7 et 10. — ³ Luc. XXIII, 12.

publice clamarent, frendentes adversum Christum: « Nos » non habemus regem nisi Cæsarem¹. » Neque hoc verum, nisi illa universali dominatione Romanorum: quippe etiam Cæsar rex erat non proprie Judæorum; sed ut Christum negarent, et huic adularent, ideo se tali voce damnarunt.

LXXXV. Illo ergo tempore, quo jam de tribu Judæ regnum defecerat, veniendum erat Christo vero Salvatore Domino nostro, qui non obsesset, multumque prodesset. Sic enim fuerat prophetatum: « Non deficiet princeps ex Juda, neque dux de femoribus ejus, donec » veniat cui repositum est: et ipse expectatio Gentium². » Jam isto tempore omne quoque magisterium Judæorum, et mystica, unde Christi vocabantur, unctio ipsa defecerat secundum prophetiam Danielis³. Tunc venit cui repositum erat, expectatio Gentium, et unctus est Sanctus sanctorum oleo exultationis præ participibus suis⁴. Natus est enim Herodis majoris tempore, passus est autem minoris Herodis tetrarchæ⁵. Hujus itaque venientis ad oves quæ perierant domus Israël⁶, figuram gessit ipse Judas cum iret ad tondendas oves suas in Thamna⁷, quod interpretatur Deficiens. Jam enim defecerat princeps ex Juda, et omne magisterium atque unctio Judæorum, ut veniret cui repositum erat. Venit autem cum suo pastore Odollamite, cui nomen erat Iras; et interpretatur Odollamites, Testimonium in aqua. Cum hoc plane testimonio Dominus venit, habens quidem testimonium majus Joanne⁸; sed tamen propter oves infirmas hoc testimonio est usus in aqua. Nam et ipse Iras, quod nomen illius pastoris fuit, interpretatur Fratris mei visio. Vidit omnino fratrem

¹ Joan. XIX, 15. — ² Gen. XLIX, 10. — ³ Dan. IX, 24. — ⁴ Psal. XLIV, 8. — ⁵ Matth. II, 1, et Luc. XXII, 7 et 46. — ⁶ Matth. XV, 24. — ⁷ Gen. XXXVIII, 12. — ⁸ Joan. V, 36.

suum Joannes, fratrem secundum semen Abrahæ, secundum cognationem Mariæ matris ejus et Elisabeth matris suæ, eundemque Dominum et Deum suum, quia, sicut ipse ait: « Ex plenitudine ejus accepit¹. » Vidit omnino, et ideo in natis mulierum major illo non exurrexit²: quia ex omnibus prænuntiantibus Christum, ipse vidit quod multi justis et Prophetæ cupierunt videre, et non viderunt³. Salutavit ex utero⁴, agnovit perfectius ex columba⁵, et ideo tanquam Odollamites vere testimonium perhibuit in aqua. Venit autem Dominus ad oves tondendas, hoc est, exonerandas sarcinis laboriosis, ex quibus Ecclesiæ laudatæ in Canticis canticorum dentes essent velut grex detonsarum⁶.

LXXXVI. Jam Thamar habitum mutet; nam et commutans interpretatur Thamar⁷: sed in ea prorsus nomen amaritudinis maneat; non illius amaritudinis in qua Domino fel ministravit, sed illius in qua Petrus amare flevit⁸. Nam et Judas Latine Confessio est. Confessionis ergo amaritudo misceatur, ut vera pœnitentia præsignetur. Hac pœnitentia fœcundatur Ecclesia in omnibus gentibus constituta. « Oportebat enim Christum pati, et » resurgere tertia die, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem⁹. » Nam et ipse habitus meretricius, confessio peccatorum est. Typum quippe jam Ecclesiæ gerit Thamar, ex Gentibus evocata, sedens cum hoc habitu ad portam Ænan, vel Ænaïm, quod interpretatur Fontes. Cucurrit enim velut cervus ad fontes aquarum¹⁰, pervenire ad semen Abrahæ: illic a non agnoscente fœtatur, quia de illa prædictum est: « Popu-

¹ Joan. 1, 16. — ² Matth. xi, 11. — ³ Id. xiii, 17. — ⁴ Luc. 1, 44. — ⁵ Luc. iii, 22. — ⁶ Cant. iv, 2. — ⁷ Gen. xxxviii, 14. — ⁸ Matth. xxvi, 75. — ⁹ Luc. xxiv, 26. — ¹⁰ Psal. xli, 2.

» lus quem non cognovi, servivit mihi¹. » Accepit in occulto annulum, monile, et virgam: vocatione signatur, justificatione decoratur, glorificatione exaltatur. « Quos » enim prædestinavit, illos et vocavit: quos autem vocavit, illos et justificavit, et quos justificavit, illos et glorificavit². » Sed hæc, ut dixi, adhuc in occulto, ubi fit et conceptio sanctæ ubertatis. Mittitur autem promissus hoedus tanquam meretrici, hoedus exprobratio peccati; per eundem Odollamitem, tanquam increpantem et dicentem: « Generatio viperarum³. » Sed non eam invenit peccati exprobratio, quam mutavit confessionis amaritudo. Post vero jam publicatis signis, annuli, monilis, et virgæ, vicit temere judicantes Judæos, quorum jam personam Judas ipse gestabat, qui hodieque dicunt, non hunc esse populum Christi, nec habere nos semen Abrahæ: sed prolatis certissimis documentis nostræ vocationis, justificationis, glorificationis, sine dubio confundentur, et nos magis quam se justificatos esse fatebuntur. Enucleatius hæc et membratim quodam modo articulatimque scrutarer atque disererem, quantum intentionem meam Dominus adjuvaret, nisi me ab hac laboriosiore diligentia, finiendi hujus operis, quod plusquam vellem jam prolixum est, cura prohiberet.

LXXXVII. Nunc peccatum David, quid in prophetia significaverit⁴, quanta possum brevitate perstringam. Nomina quippe ipsa interpretata satis ostendunt quid etiam hoc factum præfiguraverit. David interpretatur Manu fortis, sive desiderabilis: et quid fortius Leone illo de tribu Juda, qui vicit mundum⁵? et quid desiderabilius illo, de quo Propheta dicit: « Veniet Desideratus omnibus gentibus⁶? » Bersabee, interpretatur Puteus satietatis, sive

¹ Psal. xvii, 45. — ² 2 Reg. xii, 2. — ³ Rom. viii, 30. — ⁴ Matth. iii, 7. — ⁵ Apoc. v, 5. — ⁶ Aggai, ii, 8.

puteus septimus : quamlibet autem harum nominis hujus interpretationum in id quod dicere intendimus, assumamus, satis congruit. Nam et in Canticis canticorum sponsa illa Ecclesia est, quæ vocatur Puteus aquæ vivæ¹ : et huic puteo septenarii numeri nomen in Spiritus sancti significatione conjungitur ; propter rationem Pentecostes, quo die de coelo missus Spiritus sanctus venit². De septimanis enim constare eundem festum diem, Tobiae quoque Scriptura testatur³. Ad quadraginta novem autem, quod est septies septem, unum additur, quo unitas commendatur. In hac ratione vivit apostolica illa sententia : « Sufferentes invicem in dilectione, studentes servare unitatem spiritus » in vinculo pacis⁴. » Dono itaque spirituali, hoc est septenario, facta est Ecclesia puteus satietatis : quia factus est in ea fons aquæ salientis in vitam æternam⁵, quam qui habuerit, non sitiet in æternum. Urias vero qui fuerat maritus ejus, quid aliud quam diabolus nominis sui interpretatione significat ? Cujus erant pessimo conjugio deligati omnes quos gratia Dei liberat, ut Ecclesia sine macula et ruga Salvatori proprio copuletur⁶. Urias namque interpretatur Lux mea Dei : Chætteus : Abscisus autem, sive quod in veritate non stetit⁷, sed a luce sua superna, quam de Deo habebat, superbiam merito abscisus est ; sive quod cadendo veris viribus perditis, transfiguratur se tamen in Angelum lucis⁸, audens adhuc dicere : Lux mea Dei est. Ergo iste quidem David graviter scelerateque peccavit ; quod scelus ejus etiam per Prophetam Deus arguit increpando, et ipse abluit poenitendo⁹ : verumtamen ille Desiderabilis omnibus gentibus, adamavit Ecclesiam super tectum se lavantem, id est, mundantem se a sordibus sæ-

¹ Cant. iv, 15. — ² Act. ii, 1. — ³ Tobiae, juxta LXX. — ⁴ Ephes. iv, 2. — ⁵ Joan. iv, 14. — ⁶ Ephes. v, 27. — ⁷ Joan. viii, 44. — ⁸ 2 Cor. xi, 14. — ⁹ 2 Reg. xi.

culi, et domum luteam spirituali contemplatione transcendentem atque calcantem ; et inchoata cum illa primæ conventionis notitia, post ab ea penitus separatam diabolus occidit, eamque sibi perpetuo connubio copulavit. Oderimus ergo peccatum, sed prophetiam non extinguamus : amemus illum David quantum amandus est, qui nos a diabolo per misericordiam liberavit ; amemus et istum David, qui tam grave in se vulnus iniquitatis poenitentiae humilitate sanavit.

LXXXVIII. Jam de Salomone quid dicam, quem vehementer arguit sancta Scriptura atque condemnat, nihilque de poenitentia ejus vel in eum indulgentia Dei omnino commemorat ? Nec mihi prorsus occurrit, quid saltem in allegoria boni significet hæc ejus flenda subversio, nisi forte quis dicat mulieres alienigenas, quarum amore exarserat, significare Ecclesias electas de gentibus. Posset hoc fortasse non absurde intelligi, si illæ propter Salomonem desererent deos suos, et colerent Deum ejus : cum vero ipse propter illas offendit Deum suum, et coluit deos earum, non est quid inde boni conjectare possimus. Nec tamen nihil arbitror significare ; sed malum, sicut de uxore filiabusque Loth diximus. Apparet enim in persona hujus Salomonis et mira excellentia, et mira subversio. Quod igitur in illo diversis temporibus extitit, prius bonum, et posterius malum, hoc in Ecclesia in isto adhuc sæculo simul uno tempore ostenditur. Nam bono illius, bonos Ecclesiae ; malo autem illius, malos Ecclesiae significatos puto : tanquam in unitate unius areæ, sicut in illo uno homine, bonos in granis, malos in palea¹ ; ut in unitate unius segetis, bonos in tritico, malos in zizaniis². Si quid hinc sane his quæ de illo scripta sunt diligentius pertractatis, sive mihi, sive doctioribus atque melioribus, aliud probabilius

¹ Matth. iii, 12. — ² Id. xiii, 30.

elucere potuerit, nunc tamen non eam rem ita dimisimus, ut intentionem nostram in alia properantem, tanquam interrupta series contextionis impediatur.

LXXXIX. De Osee autem propheta, non a me opus est dici quid illa jussio factumve significet, quod dixit Dominus ad Osee: « Vade, et accipe tibi uxorem fornicationis, » et fac filios de fornicatione: » cum satis hoc ipsa Scriptura demonstret unde et quare sit dictum. Sequitur enim: « Quoniam fornicans fornicabitur terra a Domino. Et abiit, » et accepit Gomer filiam Debelaïm; et concepit, et peperit ei filium. Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus Jezrahel: quoniam adhuc modicum, et visitabo sanguinem Jezrahel super domum Juda, et quiescere faciam et avertam regnum domus Israël. Et erit, in illa die conteram arcum Israël in valle Jezrahel. Et concepit adhuc, et peperit filiam. Et dixit ei Dominus: Voca nomen ejus: Absque misericordia: quia non addam ultra misereri domui Israël, sed oblivione obliviscar eorum; et domui Juda miserebor, et salvabo eos in Domino Deo suo, et non salvabo eos in arcu et in gladio et in bello et in equis et in equitibus. Et ablactavit eam quæ erat absque misericordia, et concepit, et peperit filium. Et dixit ei Dominus: Voca nomen ejus: Non populus meus: quia vos non populus meus, et ego non ero vester Deus. Et erit numerus filiorum Israël quasi arena maris, quæ sine mensura est, et non numerabitur; et erit in loco, ubi dictum est eis: Non populus meus vos, dicetur eis, Filii Dei vivi. Et congregabuntur filii Juda et filii Israël, et ponent sibimet caput unum, et ascendent de terra, quia magnus dies Jezrahel¹: Dicite fratribus vestris: Populus meus; et sorori vestræ: Misericordiam consecuta². » Cum ergo jussi et facti hu-

¹ Osee, 1, 2-11. — ² Id. 11, 1.

jus figuram Dominus per eandem Scripturam evidenter aperiat, cumque apostolicæ litteræ hanc prophetiam completam in Novi Testamenti prædicatione testentur, quis est qui audeat dicere, non propterea jussum et factum, propter quod se jussisse et Prophetam fecisse, ipse in sanctis Litteris qui jussit exponit? Ait enim apostolus Paulus: « Ut notas faceret divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam: quos et vocavit nos, non solum ex Judæis, verumetiam ex gentibus: » sicut et Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam; et non dilectam, dilectam; et erit in loco, ubi dictum est eis: Non populus meus vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi¹. » Hoc ergo de gentibus prophetatum Paulus ostendit. Unde et Petrus scribens ad gentes, Prophetam quidem ipso non nominato, prophetiam tamen ejus verbis suis inserit, dicens: « Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, quo virtutes ejus annuntietis, qui de tenebris vos vocavit in illud admirabile lumen suum: qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei; quorum aliquando non misertus est, nunc autem miseretur². » Hinc evidenter apparet, quod per Prophetam dictum est: « Et erit numerus filiorum Israël quasi arena maris, quæ sine mensura est, et non numerabitur: » et quod consequenter adjunctum est: « Et erit in loco, ubi dictum est eis: Non populus meus vos, dicetur eis, Filii Dei vivi: » non omnino de illo Israël esse dictum, qui est secundum carnem; sed de illo de quo Apostolus gentibus dicit: « Vos ergo Abrahæ semen estis, secundum promissionem hæredes³. » Sed quoniam et de illo Judæorum multi crediderunt et credituri sunt; (nam inde erant et Apostoli, inde tot millia quæ in Jerusalem Apostolis sociata

¹ Rom. ix, 23-25. — ² 1 Petr. ii, 9, 10. — ³ Gal. iii, 29.